

اصالت سنجی

مقاله ترویجی

خلاصه انگلیسی این مقاله با عنوان:
Recreating and improving the quality
of urban places with the approach of
urban acupuncture .
در همین شماره به چاپ رسیده است.

شهرسازی ایران، دوره ۵، شماره ۹، پاییز و زمستان ۱۴۰۱، صفحه ۹۰-۱۰۷

تاریخ دریافت: ، تاریخ بررسی اولیه: ، تاریخ پذیرش: ، تاریخ انتشار:

باز آفرینی و بهسازی کیفیت مکان های شهری با رویکرد طب سوزنی

همت زارعی*
کارشناس ارشد سنجش از دور و GIS، رئیس اداره معماری و شهرسازی شهرداری
منطقه دو شیراز

چکیده: بافت های حاشیه ای و فرسوده شهرها اغلب در محدوده های پایین دست، محروم از امکانات اجتماعی، اقتصادی و کالبدی شهری بوده و عدم پویایی و رونق اقتصادی در آن ها، علاوه بر اثرات کالبدی، افول عملکردی و زمینه های رشد مشکلات فرهنگی را در پی خواهد داشت. طب سوزنی شهری روشی نوین در علوم برنامه ریزی شهری بوده که در آن با گشودن انسدادهای موجود در شریان های شهری و یا اعمال یک فاکتور محرک توسعه، نیروی زندگی را به آن شهر برمی گرداند. این سوبه از مداخله می تواند با جراحی یک بافت متراکم بی تحرک شهری انجام شود و یا با اعمال یک پروژه مشوق و محرک در نقاط کمتر توسعه یافته و یا رها شده شهری باعث احیای آن محدوده گردد. در این تحقیق به بررسی تاثیر اعمال طب سوزنی در قالب یک پروژه تجاری در محله کمتر توسعه یافته ضلع جنوبی شهر شیراز پرداخته و تاثیراتی که انجام این پروژه بر محلات اطراف غذا شته و باعث رشد و رونق کالبدی و فضایی موقعیت های همجوار شده است در یک بازه ۲۰ ساله به تصویر کشیده شد. ارزیابی انجام شده بعد از اجرای پروژه در قالب مدل SWOT بیانگر قرار داشتن پروژه اجرا شده به عنوان مرکزیت محله به عنوان مهم ترین نقطه قوت، سهم پایین صاحبان تخصص های حرفه ای در میان ساکنین منطقه به عنوان مهم ترین نقطه ضعف، تثبیت اراضی مجاور مجتمع با پهنه تجاری- بنکداری S211 در طرح بازنگری تفصیلی شهر شیراز به عنوان بهترین فرصت تقویت محلات مجاور و همچنین بلا تکلیفی بخش های وسیعی از منطقه به دلیل سیاست پایین نظام کاربری اراضی در طرح تفصیلی به عنوان مهم ترین تهدید ارزیابی گردید.

واژگان کلیدی: باز آفرینی شهری، طب سوزنی، مداخله در بافت، طرح تفصیلی، محرک توسعه

* نویسنده مسئول مکاتبات، رایانامه: hemmatzareei9001@gmail.com

۱- مقدمه

مقدمه و پیشینه

فضای قدیم به نمایش می گذارند. باز آفرینی شهری رویکردی است که درصدد احیا و معاصر سازی این محالت سنتی گام بر می دارد و تلاش تزریق روحی دوباره و تجدید حیات در این مناطق و فراهم آوردن شرایطی برای حضور و مشارکت همگان در فرآیند آن، از اهداف ارزشمند این رویکرد است. محرک های توسعه باز آفرینی شهری مولدهایی هستند در جهت بازگرداندن

باز آفرینی شهری فرایندی است که به خلق فضای شهری جدید با حفظ ویژگیهای اصلی فضایی (کالبدی و فعالیتی) منجر می گردد. در این اقدام فضای شهری جدیدی حادث می شوند که ضمن شباهتهای اساسی با فضای شهری قدیم، تفاوت های ماهوی و معنایی را با

رونق و توسعه به مناطق مورد نظر، پروژه های بازآفرینی شهری به دنبال آن است تا چرخه فعالیت زنده و پویا را در این مناطق به راه اندازد. فرسودگی شهری یکی از مشکلات جدی و پدیده های غیر قابل اجتناب است که مدیریت شهری در تمام کشورهای جهان با آن رو به روست. آنچه مهم است اینکه فرسودگی شهری و ایجاد بافت فرسوده مختص به کشور خاص یا شهر مشخصی نمی باشد بلکه تمامی شهرها و روستاها در جهان با آن درگیر هستند ولی بسته به شرایط، قدمت، نوع مصالح و کیفیت ساخت و ساز شهرها، شدت و ضعف دارد. بدیهی است که استانداردهای ساخت و ساز، دوره زمانی تعریف شده برای عمر مفید بناها، کیفیت و مقاومت مصالح، سیاست های حمایتی و تشویقی دولت و برنامه های مدیریت شهری از عناصر تعیین کننده در ایجاد و گسترش بافت های فرسوده و کنترل و نوسازی بناها می باشند. (Aboutalebi, 2010). اگرچه بافت های فرسوده شهری به دلیل داشتن مشکلات متعدد اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، عملکردی، ترافیکی و زیست محیطی از عمده چالش های مدیریت شهری و نظام شهرسازی می باشند و برای کل گستره شهری یک تهدید جدی به شمار می آیند لیکن مهم ترین پتانسیل شهرها برای استفاده از زمین برای اسکان جمعیت، تامین فضاهای باز خدماتی و نیز بهبود محیط زیست می باشند (Mohammad Salehi et al., 2014). چنانچه نقش اصلی عمل بازآفرینی شهری را کشف نیروها و عواملی که تنزل شهری را موجب شده اند و به دنبال آن ارائه واکنش مثبت و پایدار با هدف بهبود مستمر و کیفی حیات شهری بیان کنیم، می توانیم علم شهرسازی را با علم پزشکی و به خصوص علم طب سوزنی متناظر کنیم. از این جهت که در علم پزشکی در ابتدا عوامل بیماری شناسایی می شوند و سپس راهکارهای درمانی با هدف بهبود مستمر بیمار ارائه می گردند (منوچهری و همکاران، ۱۴۰۰). رویکرد

طب سوزنی شهری نیز یک رویکرد اجتماعی- محیطی است که طراحان شهری معاصر را با طب سوزنی چینی ترکیب می کند (Haddad, E (2016)). در رابطه با طب سوزنی شهری پژوهش های چندانی در داخل کشور صورت نگرفته و این مفهوم جزو موضوعات نوین در عرصه شهرسازی محسوب می گردد. مهدیان پور و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان ارتقای کیفیت محلات مسکونی با رویکرد طب سوزنی شهری به تدوین چارچوب ارزیابی و ارائه راهکارهای محلی به منظور ساماندهی مسائل و معضلات موجود در مقیاس شهری یکی از هسته های تاریخی شهر تهران- محله تجریش- پرداخته اند. سپس نظام های تاثیرگذار در ابعاد کالبدی- محیطی، اجتماعی و اقتصادی برای مشخص نمودن پهنه های مداخله بررسی و با روش تحلیل شبکه به تحلیل نتایج حاصل از عوامل مانند ذی نفعان موثر در محدوده، نتایج احتمالی طب سوزنی شهری و همچنین محرک های موثر در محدوده اقدام نموده و با بهره گیری از تکنیک سوات^۱ اولویت های اقتصادی، اجتماعی و کالبدی محدوده محله تجریش را معین و اعلام نموده اند.

صارمی و کمندی در طرح تحقیقی با عنوان طب سوزنی شهری که با همکاری سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور و مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری و روستایی جهت بهره برداری شهرداری ها، دهیاری ها و شوراهای اسلامی شهرها در بهمن ماه ۱۴۰۰ به چاپ رسیده است ضمن تشریح عناوین، تعاریف و اهداف این طرح به بیان تجربه موفق اولیه این علم در شهر کوریتیا برزیل که آقای جیم لرنر شهردار وقت آن در سال ۲۰۱۲ بوده و اقدامات انجام شده موجب انتخاب شهر مذکور به عنوان شهر توسعه پایدار جهان شده است پرداخته و یادآور می شود گاهی اوقات جرقه یک مداخله ساده و متمرکز یا یک ضربه سوزنی برای رهاسازی جریانات و ایجاد انرژی های جدید نیاز

فضایی به اولویت بندی نواحی مداخله نیز کمک نماید.

چارچوب نظری

۱- طب سوزنی

طب سوزنی یک روش علمی و سنتی برای متعادل کردن و تنظیم میزان جریان خون و انرژی در تمامی سیستم های بدن انسان مثل سیستم مغز و اعصاب گوارش و غدد متابولیک، سیستم عروقی، استخوانی و مفاصل بوده که با تعادل سیستم بین^۱ Yin و یانگ^۲ موجب بهبودی و سلامتی بدن می گردد. طب سوزنی به انرژی CHI که در داخل و بیرون بدن انسان است توجه دارد. اعتقاد متخصصان امر طب سوزنی بر این است که با طب سوزنی، CHI مسیر بلوکه شدن انرژی که موجب عدم تعادل انسان می شود را آزاد کرده و انسان مجدداً تعادل خود را به دست می آورد (Hashempour et al., 1397).

۲- طب سوزنی شهری

طب سوزنی شهری روشی جدید در شهرسازی نوین است که در آن با گشودن انسدادهای موجود در جریان آن، نیروی زندگی یک محله یا شهر به آن برمی گردانند. در این روش رویکرد احیای زندگی یک بافت شهری، می تواند در مورد محیط های مصنوع موجود و یا توسعه های جدید اعمال شود و بسته به زمینه می تواند شکل های مختلفی داشته باشد. این رویکرد ممکن است برای ایجاد کانون های حیاتی فعالیت، یک فضای شهری یا فضای سبز با کیفیت تسهیل جابجایی و ارتباطات و دیگر موارد متناسب بکار رود (Davoodpour and Delshad, 2019).

۳- جایگاه طب سوزنی شهری در بازآفرینی و توسعه شهر؛

در بررسی سیر تکوینی نوسازی شهری به عنوان بخشی از توسعه های شهر، ملاحظه می گردد که نوع نگاه به روش های مداخله و اقدامات حاصل از پروژ

است. طب سوزنی شهری در پاسخ به ضرورت ها و چالش هایی که شهرهای معاصر با آن روبرو هستند پدید آمده است. همچنین نتیجه گیری می شود هنگامی که طراحی شهرها در عصر عدم قطعیت های زیست محیطی و اقتصادی مطرح می شود روش طب سوزنی شهری می تواند کانون های انرژی شهر را تامین کند که به تدریج در احیا و استفاده مجدد آن توسط شهر نشینان کمک می کند.

دلشاد و داوودپور در اعلام طب سوزنی شهری به عنوان راهی نو در برنامه ریزی شهری در سال ۱۳۹۷ به تشریح کامل روش طب سوزنی پرداخته و امکان برنامه ریزی با رویکردی جدید بوسیله شناسایی نقاط اصلی نیازمند ترمیم مورد بحث قرار گرفته و اعلام می دارد که در واقع همیشه اقدامات بزرگ نیستند که اثرات بزرگ به وجود می آورند بلکه گاهی تغییرات کوچک نیز می توانند پیامدهای شگرف خلق نمایند. همچنین گاهی زنده نگه داشتن بافت های در حال نابودی نیاز به جراحی اساسی ندارد صرفاً شناسایی نقاط اساسی در محلات کوچک و اصلاح موضعی می تواند موج مثبتی از جریان زندگی را به کالبد شهری برگرداند. Manouchehri et al (۱۴۰۰) در تحقیق خود با عنوان کاربست رویکرد طب سوزنی شهری در اولویت بندی نواحی هدف بازآفرینی با توجه به مشکلات ناشی از شکاف عمیق بین طرح های پیشنهادی و فرایندهای اجرایی به ارائه روشی جهت اولویت بندی نواحی مداخله در محلات فرسوده شهری برای کاهش هزینه ها، کوتاه کردن زمان اجرای پروژه ها و افزایش بازده و اثرگذاری آنها بر اساس طب رویکرد سوزنی با انتخاب محله پامنار تهران پرداخته اند. یافته های تحقیق نشان داد که اولویت بندی نواحی پامنار از طریق تحلیل جریان های حرکتی و طراحی و اجرای فرایندهای مشارکتی در همه مراحل مطالعه و تحلیل قابلیت کاربست دارد و می تواند جدای از ایجاد درک عمیق تر از مناسبات درون و برون

^۲ yang

^۱ yin

بازآفرینی، به سوی اقداماتی قابل انعطاف تر، تدریجی، خردمقیاس و جامع نگر تغییر نموده است (Mahdianpour, 2019).

همای ضربتی، کلان مقیاس با پیش زمینه های آمرانه و اجباری و تأکید بیشتر بر ابعاد کالبدی و اقتصادی و همچنین تسلط اندیشه های مدرنیستی و عدم توجه به پیامدهای اجتماعی و فرهنگی در رویکردهای پیش از

انواع متفاوت از توسعه شهری			عنوان
طب سوزنی شهری	نوسازی شهری سنتی مقیاس	نوسازی شهری بزرگ مقیاس	
حل مسائل شهری از اجتماع، اقتصاد، محیط، فرهنگ	بهبود شرایط زندگی و محیط	سود محور	اهداف بازسازی
دولت، ساکنان دولت، ساکنان اجتماع محلی	دولت، ساکنان	دولت، توسعه دهندگان	مدیریت بازسازی
تأثیر کاتالیستی	پیشرفت تدریجی	تخریب و بازسازی دفعی	روش های بازسازی
کانالهای متنوع	منابع دولتی و منابع ساکنان	سرمایه دولت و توسعه دهندگان	منابع مالی
برنامه ریزی و طراحی از بالا به پایین و ساخت از پایین به بالا	برنامه ریزی و طراحی از بالا به پایین به بالا	برنامه ریزی و طراحی از بالا به پایین	استراتژی
بهبود تدریجی	بهبود تدریجی	پیشرفت دفعی	بهبود محیط شهری
بهبود تدریجی	بهبود تدریجی	تغییر بنیادی	بهبود خیابان ها و امکانات شهری
حفاظت مطلوب	حفاظت اندک و تخریب جزئی	حفاظت کم و تخریب گسترده	حفاظت از زمینه تاریخی و سبک های سنتی
زیاد	کم	زیاد	استفاده از زمین و مزایای اقتصادی
منعطف	منعطف	ساده	مشکلات ساخت
منابع چندگانه از نقدینگی	منابع محدود و پراکنده	یک کانال با ریسک بالا	سرمایه گذاری منابع ساخت
دارد	دارد	ندارد	پایداری
حفظ می گردد	حفظ می گردد	حفظ نمی گردد جز	منافع ساکنان

	موارد پایه ای	
--	---------------	--

این مسئله به سرعت به مناطق دیگر گسترش می یابد. طبق این نظریه با تغییر فضا، خصیصه های منفی وادار به عقب نشینی می شوند، اما قلب این نظریه اینجاست که این تغییرات لازم نیست بنیادی و اساسی باشند بلکه تغییراتی کوچک نیز می توانند تحولی سریع و ناگهانی را در جامعه به وجود آورند (Wilson and Kelling, 1982). در مورد تئوری عوامل کوچک مطمئن نیز باید گفت عدم تجانس بین عوامل کوچک و اثرات بزرگ عموماً یک تصور ذاتی در بیشتر مردم است. شاید بیشتر تلاش های صورت گرفته در اثبات کردن این که چگونه این عدم تجانس اغلب صحیح است، گلدول در کتاب نقطه عطف در سال ۲۰۰۰ اشاره می کند که رفتارهای انسانی غالباً از الگوهای همه گیر پیروی می کنند. پیشنهاد سازنده ای که گلدول در کار خود به آن رسید، این است که چه می شد این چیزهای کوچک، این محرک ها می توانستند شناسایی شده و به صورت سنجیده برای دستیابی به نتایج سودمند اصلاح شوند (Gladwell, 2009). رهیافت LQC شامل اقدامات کوچک برای دستیابی به تغییرات بزرگ است. رویکردهای سنتی برنامه ریزی، قوانین، پارامترها و شاخص ها را تعریف می کنند. انتخاب ها و تحولات بزرگی را دنبال می کنند تا تحقیقات جاه طلبانه ای از طریق راه حل های دائمی و قطعی صورت دهند که اغلب به طبیعت در حال تغییر ارگانسیم های شهری توجه نمی کنند. اما به عنوان یک راه حل جایگزین می توان به رویکردی جدید اشاره نمود که بر پایه سه اصطلاح سبک تر، سریعتر و ارزانتر شکل گرفته است (Amato, et al, 2015).

۵- مفاهیم و تعاریف

کتاب طب سوزنی شهری به نویسندگی

جدول 1 - انواع متفاوت توسعه شهری در مقیاس بزرگ، سنتی و طب سوزنی منبع؛ (Shidan and Qian, 2011)

در طب سوزنی شهری، مداخلات تحریک کننده در مقیاس کوچک، انرژی سایت های کوچک را در بافت شهری بزرگتر جابجا می کند. این سایت ها از طریق تجزیه و تحلیل همه جانبه عوامل اجتماعی، اقتصادی و محیطی، در گفتگو بین طراحان و جامعه برای کاهش استرس در محیط از طریق این مداخلات کوچک در بافت شهری انتخاب شده اند. طب سوزنی شهری نوعی سرمایه گذاری در سطح شهر است که واقعیت ها و حساسیت های مختلف گروه های محلی و اجتماعی را بررسی و با استفاده از منابع موجود که در بیشتر مواقع منابع و امکانات محدود هستند اقدامات کوچک ولی با اثرات بزرگ به وجود می آورد. این روش در عین توجه به منابع موجود، راهی پایدار برای رسیدن به توسعه شهری به تصمیم گیرندگان را نشان می دهد. (Saremi and Kamandi, 2021).

۴- پایگاه نظری طب سوزنی شهری؛

پایگاه نظری رویکرد حاضر بر پایه مطالب عنوان شده در سه تئوری پنجره های شکسته^۱، عوامل کوچک مطمئن^۲ و^۳ (LQC) شکل گرفته است. نظریه پنجره های شکسته در سال ۱۹۸۲ به وسیله جیمز کیو. ویلسون و جرج ال. کلینگ معرفی شد. بر طبق این نظریه یک پنجره شکسته شده که به حال خود رها شده، نشانگر بی قید و بندی در قبال مراقبت و نگهداری از اموال است. در نتیجه پنجره های دیگر این ساختمان هم شکسته خواهد شد. به مرور زمان دیگر علائم نامطلوب در حول و حوالی ساختمان ظاهر می شود و

^۲ Lighter Quicker Cheaper

^۱ Broken Windows Theory

^۳ Certain Little Things

می پردازد (Mehdianpour et al, 2019). مطابق نظریه لرنر انواع مداخلات کوچک می تواند اثر بسیار مفید تری داشته باشد برخلاف پروژه های بزرگ که شروع شدن یا متوقف شدنشان باعث اختلال در عملکردهای روزمره مردم می شود. برخی ویژگی های طب سوزنی از نظر آقای لرنر بصورت جدول ذیل خلاصه می گردد؛

آقای جیم لرنر در سال ۲۰۱۴ مهمترین منبع برای درک این مفهوم محسوب می شود. لرنر با بیان صدها داستان کوچک شهری می خواهد که مجدداً به شهرها فکر شود. وی توجه برنامه ریزان و طراحان را نه تنها به ویژگی های کالبدی هر شهر جلب می کند، بلکه عوامل فرهنگی، روانشناختی و بسیاری عوامل دیگر را هم در نظر می آورد. در این کتاب با مروری از تجارب خود به عنوان شهردار کوریتیا به توصیف اقدامات و نتایج آنها

ویژگی ها از نظر لرنر	پیشنهادات لرنر در این خصوص
مشارکت مردم در طراحی و برنامه ریزی فضایی که در آن زندگی می کنند	Feedback در مراحل مختلف اجرای برنامه
سرعت در تصمیم گیری	همیشه از کودکان بخواهید مناطق مهم شهر را به شما نشان بدهند
شهردار باید این قدرت را داشته باشد که تشخیص دهد چه چیزی برای شهروندان بهتر است	سیستم BRT
استفاده از روش های خلاقانه	احداث مسیر دوچرخه
مدخلات کوچک موضعی و تاثیرات بزرگ آن	Pocket park
نیاز نداشتن به تمام بلوک های شهر جهت بازسازی شهر	فضای آرامش

مواد و روش ها:

۱- موقعیت مکانی مورد مطالعه

شهر شیراز در جنوب غربی کشور و در طول جغرافیایی ۵۳ درجه و ۲۹ دقیقه و در عرض ۲۹ درجه و ۳۳ دقیقه واقع شده و ارتفاع متوسط آن از سطح دریا ۱۵۵۰ متر است. این شهر بر روی جلگه وسیعی واقع شده است و از شمال و غرب به ارتفاعات محدود شده و از سمت جنوب غربی و شمال شرقی نیز متصل به جلگه است. شیب عمومی در شهر شیراز از شمال غربی و شمال به سمت جنوب شرقی شهر است. ارتفاع شهر در قسمت های شمالی بین ۱۶۰۰ تا ۱۷۰۰ متر از سطح دریاست که در مرکز و جنوب به حدود ۱۵۵۰ می رسد. البته در قسمت های جنوب غربی شهر نیز ناهمواری هایی با ارتفاع حدود ۱۶۰۰ متر وجود دارد. در تقسیمات

جدول ۲ - ویژگی های طب سوزنی از نظر

آقای لرنر، منبع: Davoodpour and Delshad, ۲۰۱۹

۲۰۱۹

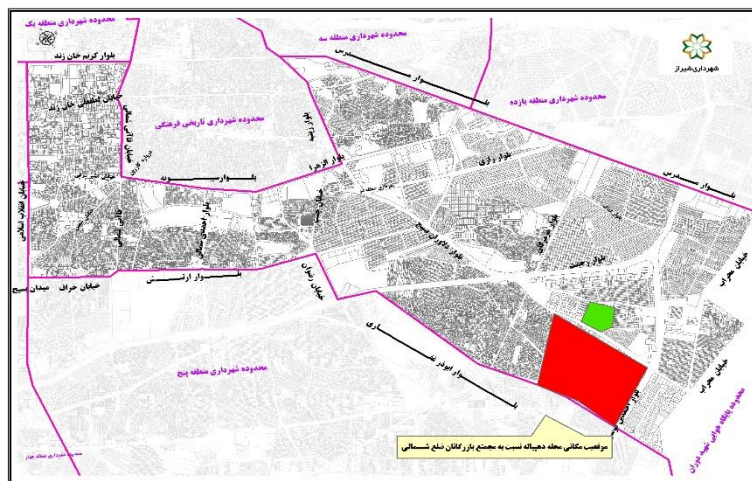
۶- فرایند طب سوزنی شهری؛

بطور کلی فرایند طب سوزنی شهری شامل دو مرحله از اقدامات اجرایی است. در مرحله نخست و پس از تحلیل شرایط و نظام اقتصادی، اجتماعی و محیطی حاکم بر بافت، اهداف مداخلات مشخص می گردد. پس از تعیین اهداف، محدوده مداخلات تعیین شده و در ادامه، نقاط درون هر محدوده، زیرسیستم ها و محرک ها مشخص می گردد. در مرحله دوم اقدامات، مداخلات مرتبط با هر نقطه و نیز اثرات و نتایج حاصل از مداخله یاد شده تبیین می شود (Mehdianpour et al, 2019).

عمده ساکنین این محدوده افرادی کم استطاعت بوده که به مرور زمان به دلیل عدم تمکن مالی در این محله ساکن شده اند. علاوه بر وضعیت مسکن ساکنین که غالباً بصورت قدیمی ساخت و فاقد اصول فنی بوده بخش اعظمی از ساخت و سازهای ساختمان های جدید نیز بصورت شبانه ساز و عدم اخذ پروانه ساختمانی می باشد. مشکلات شبکه حمل و نقل و دسترسی، عدم وجود نظام نامگذاری و شماره گذاری معابر و پلاک های مسکونی در محل، مسائل و مشکلات اجتماعی (عدم امنیت، زورگیری و سرقت) و مشکلات شبکه دسترسی محلات و کیفیت نامناسب آسفالت و روکش معابر از دیگر مشکلات موجود بوده است. مشارکت شهری را که می توان به معنای شرکت و حضور جدی، فعال و سازمان یافته افراد جامعه شهری در فعالیت های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه دانست در این محله با درصد بسیار پایین تری دنبال می شود.

خدماتی شهرداری شهر شیراز، محدوده منطقه دو در بخش جنوبی شهر از شمال به بلوار کریم خان زند و بلوار مدرس، از ضلع شرق به پایگاه هوایی شهید دوران، از ضلع جنوب به بلوار ابوذر غفاری و ارتش و از ضلع غربی به خیابان انقلاب اسلامی محدود می گردد.

۲- محدوده مکانی انتخاب شده جهت طب سوزنی مهم ترین اقدام برای تقسیم بندی شهر به اجزاء کوچکتر به منظور تامین محیط زیست مطلوب شهری براساس تقسیمات کالبدی- فضایی و با استفاده از معیارهای قابل انطباق، محله بندی شهر می باشد تا از این طریق بستر لازم برای توسعه مدیریت شهری فراهم شود. در جامعه نوین شهری، محله از بنیادی ترین عناصر شهری و حلقه واسط بین شهر و شهروندان در راستای دستیابی به توسعه پایدار است. با تحولات مراکز شهرها و ورود به مرحله گذار و تغییرات زیربنایی، نقش جایگاه محلات در مدیریت شهری متزلزل گردیده است. از جمله این محلات، محله قدیمی دهپاله در قسمت جنوبی منطقه دو و شهر شیراز است. قسمت

برخوردار با اعمال یک سیاست محرک توسعه می توان قلمداد کرد. ویژگی های عنوان شده در قسمت محدوده مکانی مورد مطالعه، گرچه در لحظه کنونی نیز تا حدودی به قوت خود باقی مانده، لیکن تا سال ۱۳۷۵ وضعیت رقت باری داشته است. مطالعه و برنامه ریزی شهرداری شیراز جهت تعریف پروژه مجتمع بازرگانان

شکل ۱- موقعیت مکانی مجتمع بازرگانان (سبز)

نسبت به محله دهپاله (قرمز)

۳- اعمال طب سوزنی

طب سوزنی در واقع جراحی نقطه ای بافت متراکم شهری و یا بازآفرینی و توسعه محلات کم

عنوان یک محرک به تشویق رشد محلات اطراف از جمله دهپیاله کمک شایانی نماید. ضمن بررسی وضعیت محله های اطراف پس از استقرار مجتمع بر روی تصاویر هوایی، تاثیرات این پروژه به عنوان یک طرح طب سوزنی با استفاده از مدل SWOT بررسی و تشریح خواهد گردید.

مواد غذایی شهر شیراز در ضلع شمال شرقی محله دهپیاله، از نظر نگارندگان به عنوان اعمال طب سوزنی در آن نقطه علاوه بر اختصاص یک موقعیت مکانی ثابت جهت عمده فروشان شهر شیراز، تقویت وضعیت مالی ساکنین قسمت جنوبی شهر نیز بوده تا با کسب درآمدهای مناسب موجب ارزش افزوده اراضی و مرغوبیت مکانی محدوده اطراف شده و از این طریق به

بصورت زمین بایر و همچنین ضلع غربی نیز بصورت آلودگی هایی که غالباً انبار کارگاهی بودند قرار داشته است. محدوده ضلع جنوبی نیز محله دهپیاله بوده که غالباً بصورت توده ای متراکم و پراکنده شکل گرفته است.

شکل ۲- موقعیت کنونی مجتمع در سال ۱۳۷۵

که ساخته نشده و زمین بایر می باشد.

تصویر ۲ موقعیت مکانی فعلی مجتمع بازرگان در سال ۱۳۷۵ که بصورت زمین بایر بوده را نمایش می دهد. با توجه به فرارگیری این طرح در قسمت کمتر توسعه یافته شهر شیراز، محدوده ضلع شمالی و شرقی

به سال ۱۳۷۵، شکل گیری محدوده شهرک شهید رجایی در ضلع جنوب شرقی مجتمع به وضوح مشخص است. همچنین خیابان ۴۵ متری مادون قشقای در حال آماده سازی و اجرا بوده است. در ضلع غربی نیز مجتمع های کارگاهی مطابق تصویر ۳ مربوط به سال ۱۳۸۱ در حال تکمیل می باشند.

شکل ۳- عکس هوایی محدوده مورد مطالعه در سال ۱۳۸۱

با توجه به هزینه های گزاف عکس برداری هوایی و عدم وجود تصاویر ماهواره ای بین سال های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۱، محدوده بصورت پیوسته پایش نشده است و یک بازه حدود ۵ ساله جهت بررسی تغییرات انتخاب گردیده است. براین اساس در سال ۱۳۸۱ نسبت

تفکیک مراحل اولیه اراضی ضلع شرقی مجتمع بازرگانان با کاربری عمده فروشی، محدوده شهرک گلدشت محراب ساخته شده و کاربری های خدماتی همانند احداث مجتمع ورزشی و آماده سازی اولیه

شکل ۴- عکس هوایی محدوده در سال ۱۳۸۶
به فاصله ۵ سال بعد از آن یعنی در سال ۱۳۸۶، قدرت تاثیرگذاری پروژه نمایان شده و علاوه بر

است. بافت مسکونی محله دهپایله نیز متراکم تر گردیده است.

خیابان احمدبن موسی انجام شده است. همچنین معبر ۴۵ متری مازون قشقای بصورت کامل اجرا گردیده

بسرعت تفکیک و ساخت کاربری های مسکونی و تجاری شروع شده است. بلوار احمدبن موسی بصورت کامل اجرا شده و همچنین بافت مسکونی محدوده شهرک گلشدت محراب متراکم گردیده است. برخی از پلاک های ضلع شرقی مجتمع نیز با کاربری عمده فروشی ساخته شده و به مرحله بهره برداری رسیده اند.

شکل ۵- تصویر هوایی محدوده مورد مطالعه در سال ۱۳۹۱

با مقایسه تصاویر محدوده سال های ۱۳۹۱ تا ۱۳۸۶ می توان به وضوح به قدرت پروژه پی برد. ارضی ضلع شمالی(شهرک کوثر) با تقاضای زیاد مالکین

سال ۱۴۰۰ بوده و وضع کنونی موقعیت مکانی را نمایش می دهد. تاثیر اصلی پروژه در ضلع شمالی و شرقی و همچنین جنوب شرقی کاملاً واضح و مشخص است.

شکل ۶- تصاویر محدوده مورد مطالعه در سال ۱۴۰۰ آخرین تصویر هوایی درج شده مربوط به

۴- شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت ها و تهدیدها با مدل SWOT در مرحله شناخت و تحلیل وضعیت، مجموعه ای از ویژگی های شناسایی شده در قالب مولفه های تحت کنترل طرح (نقاط قوت و ضعف) و مولفه های تاثیرگذار بر چگونگی تهیه طرح (فرصت ها و تهدیدها) با استفاده از تکنیک SWOT مورد بررسی قرار گرفتند. جدول SWOT در جهت ارزیابی رویکرد طب سوزنی بر محدوده مورد مطالعه در بازه زمانی حدود ۲۰ ساله بصورت کلی خلاصه شده است.

شهرک کوثر در ضلع شمالی بسرعت در حال متراکم شدن است. مجتمع بازرگان ۲ در اراضی ضلع شرقی نیز در حال تکمیل است. شهرک شهید رجایی بصورت کامل ساخته شده و همچنین شهرک گلدشت محراب تقریباً بصورت مطلق شکل گرفته است. محله دهپاله و ضلع شمالی آن که یک موقعیت دورافتاده و فاقد تقاضا جهت هرگونه توسعه و تبدیل به یک نقطه رهاشده شهری بوده با اعمال طب سوزنی و تعریف پروژه مهم تاثیرگذار، تبدیل به یک محرک توسعه و تشویق مالکین به ساخت ساز شده و بسرعت شکل گیری محله های بایر اطراف را سبب شده است.

تهدیدها threats	فرصت ها Opportunities	ضعف ها Weaknesses	قوت ها strengths
تشدید ناامنی به دلیل وجود فضاهای باز که تاکنون ساخته نشده هستند.	امکان ایجاد بستر تعاملات اقتصادی و سایر رویدادهایی که ممکن است بر روی اقتصاد تاثیرگذار باشد	پایین بودن توان مشارکت مالی ساکنین محله دهپاله در ضلع جنوبی در حالی که این امر در ضلع شرقی و شمالی تبدیل به قوت شده است.	پایین آمدن نرخ بیکاری در محدوده پس از اجرای طرح
تجمع معتادین در ضلع غربی کارگاه ها و جنب پمپ بنزین خطر محسوب می شود	امکان اختصاص کامل اراضی ضلع شرقی و غربی به توسعه مجتمع بازرگانان	وجود سهم بالای مهاجرین در منطقه	مرغوبیت مکانی محله و زمین های ضلع شمالی پس از اجرای طب سوزنی
آلودگی های صوتی به دلیل تجمع ماشین آلات بالا بوده و کیفیت واحدهای مسکونی تقلیل می یابد.	وجود پتانسیل ساخت و ساز در ضلع شمالی و شرقی و غربی مجتمع بازرگانان	وجود شکاف طبقاتی و عدم همگنی اجتماعی و اقتصادی ساکنین	وجود زمینه های جذب سرمایه در قسمت های شمالی و شرقی پروژه
رشد واحدهای تجاری در سایر نقاط منطقه از جمله فروشگاههای زنجیره ای با کاربری مشابه از اهمیت پروژه می کاهد.	دارا بودن جذابیت خرید به دلیل اختلاف قابل توجه قیمت در بازار آزاد و قیمت عمده فروشی	بالا بودن سهم مشاغل فرودست از قبیل کارگران ساده در میان ساکنین منطقه	بهره مندی نسبی خانوارها از رفاه و خدمات و تسهیلات شهری شامل آب و برق و ...
بلاتکلیفی بخش های	وجود بستر مناسب	سهم پایین صاحبان	وجود زمینه های

جذب جمعیت در قسمت های شمالی و شرقی	تخصص های حرفه ای در میان ساکنین منطقه	جهت اشتغالزایی در بخش های ساخته شده و ساخته نشده	وسعی از منطقه به دلیل سیاست پایین نظام کاربری اراضی در طرح تفصیلی
تاثیر اجرای پروژه بر نقاط ضلع شرقی به عنوان فاز دوم مجتمع بازرگانان	پایین بودن نسبی قیمت زمین و املاک در ضلع جنوبی محله در قیاس با ضلع شرقی و شمالی مجتمع بازرگانان	وجود بستر مناسب ارتباطی و حمل و نقل (معبر ۴۵ متری مازون قشقایی، ۷۰ متری رحمت و ۶۰ متری احمدبن موسی)	تخلفات و تبدیلات انجام شده و ساخت و ساز های غیرمجازی که کماکان ادامه دارد
جذب نیروی کار فراوان و اشتغال زایی قابل توجه	رکود نسبی فعالیت های ساخت و ساز و نوسازی در منطقه بدلیل عدم تمکن مالی مناسب	تثبیت اراضی مجاور مجتمع با پهنه تجاری-بنکداری S211 در طرح بازنگاری تفصیلی شهر شیراز	عدم نظارت کافی جهت ساخت و ساز از طرف واحد های نظارتی شهرداری شیراز
طرح پروژه اجرا شده به عنوان مرکزیت محله	درصد بالای استفاده غیرمجاز از امکانات و تسهیلات و تجهیزات شهری نظیر آب و برق و ...	قابلیت تغییر کاربری اراضی واقع در بر خیابان بازرگانان به تجاری های پشتیبانی مجتمع	فقدان عزم جدی دستگاه ها و نهاد های عمومی از اراضی ذخیره شهری
موضوعیت داشتن به عنوان مرکز عمده فروشی مواد غذایی شهر شیراز در بین تمام کسبه شهر شیراز	وجود تضادهای قومی و محل در محله و جرم خیز بودن محله	افزایش جمعیت ساکن در محلات باعث افزایش امنیت اجتماعی موقعیت پروژه خواهد گردید.	استمرار جریان فرسوده سازی به لحاظ کالبدی و فعالیتی در محله های اطراف

یافته ها و جمع بندی

پیشنهادات درخصوص بازآفرینی یا توسعه محلات شهری قبل از انجام آن نموده اند و در این تحقیق به بررسی تاثیر اعمال طب سوزنی در قالب یک پروژه تجاری در محله کمتر توسعه یافته ضلع جنوبی شهر شیراز پرداخته شد و تاثیراتی که انجام این پروژه بر محلات اطراف گذاشته و باعث رشد و رونق کالبدی و فضایی موقعیت های همجوار شده است در قالب عکس های هوایی در یک بازه ۲۰ ساله به تصویر کشیده شد. همچنین ارزیابی انجام شده بعد از اجرای پروژه در قالب مدل SWOT، قرار داشتن پروژه اجرا شده به عنوان مرکزیت محله به عنوان مهم ترین نقطه قوت، سهم پایین صاحبان تخصص های حرفه ای در میان ساکنین منطقه به عنوان مهم ترین نقطه ضعف، تثبیت اراضی

با توجه به هدف مقاله که تشریح مبانی نظری و فرایند اعمال شده طب سوزنی به یک موقعیت مکانی خاص و بررسی تاثیرات آن بود تلاش گردید بسط لازم به ماهیت نظری این رویکرد و گام های مربوط به تاثیر اجرای یک پروژه (مجتمع بازرگانان شیراز) در قالب مدل SWOT و شناسایی نقاط قوت و ضعف، تهدیدها و فرصت ها بررسی و برآورد گردد. در این راستا ابتدا ضمن معرفی اهمیت بازآفرینی شهری، به معرفی مدل طب سوزنی شهری به عنوان یکی از جدیدترین دستاوردهای علوم برنامه ریزی شهری پرداخته شد و برخلاف بسیاری از مطالعاتی که اقدام به بررسی و اعلام

- مجاور مجتمع با پهنه تجاری- بنکداری S211 در طرح بازنگری تفصیلی شهر شیراز به عنوان بهترین فرصت تقویت محلات مجاور و همچنین بلاتکلیفی بخش های وسیعی از منطقه به دلیل سیاست پایین نظام کاربری اراضی در طرح تفصیلی به عنوان مهم ترین تهدید ارزیابی می گردد.
- آنچه که به عنوان یافته های این تحقیق بدست آمد بشرح ذیل خلاصه می گردد؛
- گاهی اوقات فقط یک مداخله هوشمندانه مشابه یک ضربه سوزن همانند تعریف یک پروژه برای ایجاد انرژی های جدید جهت توسعه نیاز است. اعمال طب سوزنی شهری در هر قسمتی از شهر و برای هرچالشی در شهرهای معاصر به عنوان یک درمان قابل ارائه است.
 - طب سوزنی به فعالیت ها با بخش های شهری که باعث عملکرد صحیح شهر از منظر وسیع تر می شوند می پردازد. این امر باید هم بوم شناسی را مورد بررسی قرار دهد و هم جنبه های انسانی را مدنظر قرار دهد. رویکرد پایین به بالا در این نوع دیدگاه، ساکنان و استفاده کنندگان از فضا را به عنوان مشارکت کنندگان در تصمیماتی که گرفته می شود نشان می دهد و بدین ترتیب دستیابی به پیشرفت اقتصادی و اجتماعی را با رویکرد محلی و اجتماعی آسان تر می کند.
- اصول طب سوزنی مبتنی بر این ایده است که خطوط عمل باید ساده بوده و با هزینه معقول و مناسب در هر شرایطی برای تسهیل زندگی مردم و برآوردن نیاز های آن تاثیر فوری ایجاد کند.
 - همیشه تغییر یک شهر امکان پذیر نیست با این حال می توان از طریق ایده های کوچک تغییرات بزرگ در یک شهر را به وجود آورد.
 - در صورت مداخله در محلات مکانی بدون انجام هزینه معقول و قابل توجه، نتایج بدست آمده نیز کم اثر خواهد بود. در صورتی که هدف تقویت بنیه مالی باشد بایستی پروژه های تاثیرگذار بطوریکه اشتغال آفرین نیز می باشد تعریف گردد. پروژه اجرا شده به مرور مرکزیت محله را شکل خواهد داد.
 - در تایید مطالعات نظری مطرح شده و بخش قابل توجهی از یافته های سایر پژوهش های پیشین، می توان ادعا کرد که طب سوزنی به عنوان یک رویکرد جایگزین در استراتژی های متداول شهری، هردو جنبه انسانی و کالبدی محیطی را در نظر گرفته و با بهره گیری از توانایی های ساکنین محلی، به مشخص نمودن محرک ها و اجزای منتخب شهر برای تحقق زمینه گرایی، انعطاف پذیری و نیز تقویت بنیه اقتصادی ساکنین دارد.

7- Refrences

Persian Refrences:

- Mahdianpour, Javad & Taghavi Zavareh, Mohammad & Saremi, Hamidreza (2020). Improving the quality of residential areas with the approach of urban acupuncture. Journal of Urban Studies. P 31-44
- Saremi, Masoud & Kamandi, Fatemeh (2021). Urban acupuncture. Organization of Municipalities of the country. Center for Urban and Rural Planning Studies

- Hashempour, Rahim & Zieaei Alishah, Ali & HashempourmNeda (2019). Translation of Urban Acupuncture by Jim Lerner. Qazvin University Jihad Publishing Organization. first turn
- Davoudpour, Zohreh & Delshad, Mahdieh (2019). Urban acupuncture is a new way in urban planning. National Conference on Humanistic Architecture and Urbanism. Qazvin Azad University
- Manochehri, Marzieh& Rafieian, Mojtaba & Ranjbar, Ehsan (2021). Application of urban acupuncture approach in prioritizing the target areas of regeneration. Case study of Pamanar neighborhood of Tehran. Journal of Architecture and Urban Planning. Fourteenth year. No. 34 pp. 111-93
- Saber, Abotalebi (2010). The concept of worn texture and its characteristics. Educational and Research Information, No. 54.
- Mohammadsalehi, Zeinab& Sheikhi, Hojjat & Rahimion, AliAsghar (2014). Physical-environmental improvement of the central texture of the city with a sustainable urban development approach, Journal of Urban Studies, Volume 2, (Number 7), 88-73

Latin References:

- Shidan, C., and Qian, S. (2011). "Urban Acupuncture Strategy in the Urban Renewal. Wuhan, China: Department of Architecture, School of Urban Design, Wuhan University.
- Wilson, J. Q., & Kelling, G. L. (1982). Broken Windows. The police and neighborhood safety ,1-9.
- Gladwell, M. (2009). Difference, The Tipping Point: How Little Things Can Make a Big. United States: Little Brown.
- Amato, f., Bellarosa, S., Biscaglia, G., Catalano, L., Graziadei, A., Metta, A., Scaringi, F. (2015). "Serpentone Reload" an experience of citizens involvement in regeneration of peripheral urban spaces. Computational Science and its Applications--ICCSA 2015(698-713). Springer, Cham.
- Haddad, E (2016). Urban Acupuncture: Celebrating Pinpricks of Change That Enrich Cith Life. Journal of Urban Technology, 4, 125-127.

نحوه ارجاع به این مقاله:

زارعی، همت (۱۴۰۱). بازآفرینی و بهسازی کیفیت مکان های شهری با رویکرد طب سوزنی ، شهرسازی ایران، ۵ (۹)، ۹۰-۱۰۷.

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Iranian Urbanism Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

URL: <https://www.shahrsaziiran.com/1401-5-9-article6/>

DOR: <https://dorl.net/dor/20.1001.1.27170918.1401.5.9.6.6>